

[] - присутствует только в издании Gītāpress.

{ } - присутствует только в издании WorksofSriSankaracharya (vol. 4).

< > - ссылки на другие тексты по изданию Gītāpress.

границы предложений по изданию Gītāpress.

---

omṇpūrṇamadaḥpūrṇamidaṃpūrṇātpūrṇamudacyate
pūrṇasyapūrṇamādāyapūrṇamevāvaśiṣyate
om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ

atha īśāvāsyaupaniṣad

ĪŚĀVĀSYOPANIṢAD ŚĀṆKARABHĀṢYAM

ВСТУПЛЕНИЕ

īśā vāsyamityādayo mantrāḥ karmasvaviniyuktāḥ

“īśā vāsyam” iti ādayasmantrāḥkarmasuaviniyuktaḥ

īś + (1)-ā [I. sg.] - владыкой

vas + /(3)-ay-/ + (2)-ya- [CaPaFuP] - caus. окутано

ādi + (2)-as [N. pl.] - начиная с этих

mantra + (1)-as [N.pl.] - ведийские стихи

karman + [N>A1](2)-su [L.pl.] - вдеяниях / обрядах

a-vi-ni-yuj + (1)-ta- + (1)-as [N.pl.] - не предписаны

“Владыкой окутано” начинающиеся ведийские стихи в обрядах не предписаны.

[Использование] в обрядовых деяниях ведийских стихов “Владыкой окутано” и т.д. не предписано.

teṣāmakarmaśeṣasyātmanoyāthātmyaparakāśakatvāt

yāthātmyaṃcātmanah

śuddhatvāpāviddhatvaikatvanityatvāsarīratvasarvagatatvādivakṣyamāṇam

taccakarmanā virudhyateti yuktaevaiṣāṃkarmasvaviniyogaḥ

nahyevaṃlakṣaṇamātmanoyāthātmyamutpādyamvikāryamāpyaṃsaṃskāryam

{vā}kartṛbhoktrṛupaṃvāyenakarmaśeṣatā syāt

sarvāsāmupaniṣadāmātmayāthātmyanirūpaṇenaivopakṣayāt

gītānāṃmokṣadharmāṇāṃcaivaṃparatvāt

tasmādātmano'nekatvakartṛtvabhoktṛtvādicāsuddhatvapāpavidhatvādicopādāyalokabuddhisiddh
aṃkarmāṇivihitāni

yohikarmaphalenārthī dṛṣṭenabrahmavarcasādinādrṣṭenasvargādinā
cadvijātirahaṃna[kāṇakubjatvādy]{kāṇatvākuṇitvādy}anadhikāraprayojakadharmavānityātmāna
mṃmanyateso'dhikriyatekarmasvitihyadhikāraavidovadanti

tasmādetemantrā ātmanoyāthātmyaprakāśanena ātmaviṣayaṃsvābhāvīkamajñānaṃnivartayantaḥ
śokamohādisaṃsāradharmavicchittisādhanamātmaikatvādivijñānamutpādayanti {iti}

ПЕРВЫЙ СТИХ

[ity]evamuktādhikāryabhidheyasambandhaprayojanānmantrānsaṅkṣepatovyākhyāsyāmaḥ

॥ 1 ॥

om īśā vāsyamidam̐sarvaṃyatkiñcajagatyāṃjagat
tenatyaktenabhujīthā mā ḡṛdhaḥkasyasviddhanam

īśā [iṣṭa]{iṣṭe}itīṭteneśā

īśitā paramēśvaraḥparamātmā sarvasya

sahisarvam[iṣṭa]{iṣṭe} sarvajantūnāmātmā sanpratyagātmatayā tenasvenarūpeṇātmanēśā
vāsyamācchādānīyam

kimidam̐sarvaṃyatkiñcayatkiñcijagatyāṃpṛthivyāṃjagattatsarvaṃsvenātmanā
īśenapratyagātmatayāhamevedam̐sarvamitiparamārthasatyarūpeṇānṛtamidam̐sarvaṃcarācaramāc
chādānīyaṃ[svena]paramātmanā

yathā

candanāgarvāderudakādisambandhajakledādijamaupādhikaṃdaurgandhyaṃtatsvarūpanigharṣaṇe
na ācchādīyatesvenapāramārthikenagandhena

tadvadevahisvātmaniadyastam̐svābhāvīkaṃkartṛtvabhoktṛtvādilakṣaṇaṃjagaddvaitarūpaṃ
[jagatyāṃ]

pṛthivyāṃjagatyāmitiupalakṣaṇārthatvātsarvamevanāmarūpakarmākhyam̐vikārajātaṃparamārtha
satyātmabhāvanayā tyaktam̐syāt

evamīśvarātmabhāvanayā yuktasyaputrādyeṣaṇātrayasam̐nyāsaevādhikāronakarmasu

tenatyaktenatyāgenetyārthaḥ

nahityaktom̐ṛtaḥputrovā bhṛtyovā ātmasambandhitā[yā] abhāvāt
ātmanāmpālayatiastyāgenaityayameva {atha} [vedārthaḥ] bhūjjīthāḥpālayethāḥ

evam̐tyaktaiṣaṇastvam̐mā ḡṛdhaḥḡṛdhimākāṅkṣāmmā kāṅṣī[r]dhanaviṣayāṃ

kasyasviddhanam̐kasyacitparasyasvasyavā dhanam̐mā kāṅkṣīrityarthaḥ

svidityanarthakonipātaḥ

athavā mā ḡṛdhaḥ

kasmātkasyasviddhanamityākṣepārthonakasyaciddhanamastiyadḡṛdhyet

ātmaivedaṃsarvamitīśvarabhāvanayā

sarvaṃtyaktamata

ātmanaivedaṃsarvamātmaivacasarvamatomithyāviśayāṃḡṛdhiṃmā kāṛṣṛityarthaḥ

ВТОРОЙСТИХ

evamātmavidahaḥputrādyeṣaṇātrayasamṇyāsenātmajñānaniṣṭhatayātmā rakṣitavyaityeṣavedārthaḥ

athaitarasyānātmajñatayā

{ātmagrahaṇāśaktasyaidamupadiśati}[ātmagrahaṇāyaasaktasyedamupadiśati]mantraḥ

|| 2 ||

kurvannevehakarmāñijīviṣecchataṃsamāḥ

evaṃtvayinānyatheto'stinakarmalipyatenare

kurvanneva[īha]ni{r}vartayanneva
śatasāṅkhyākāḥsamāḥsaṃvatsarān

{īha}karmāṇyagnihotrādīnījīviṣejjīvitumicchechataṃ

tāvaddhipuruṣasyaparamāyurnirūpitam

tathā caprāptānuvādenayajjīviṣecchataṃvarṣāṇitatkurvannevakarmāñityetadvidhīyate

evameva[m]prakāre[ṇa]tvayijīviṣatīnarenaramātrābhīmānīnītaetasmadagnihotrādīnikarmāñikur
vatovartamānātpakārādanyathā

prakārāntaraṃnāstīyenaprakāreṇāśubhaṃkarmanalipyatekarmaṇā nalipyataityarthaḥ

ataḥ śāstravīhitānikarmāṇyagnihotrādīnikurvannevajjīviṣet

kathaṃpunaridamavagamyatepūrveṇa
dvitīyenatadaśaktasyakarmaniṣṭheti

{mantreṇa}

saṃnyāsinojñānaniṣṭhoktā

ucyatejñānakarmaṇorvirodhaṃparvatavadakampyaṃyathoktaṃnasmarasikimihāpyuktaṃyohijīv
iṣetsa {karmāñi}[karma] kurvan{nevaiti} īśā vāsyamidamaṃsarvaṃtenatyaktenabhujjīthā mā
ḡṛdhaḥkasyasviddhanamitica

najīvitēmarāṇevā ḡṛdhīṃkurvītāranyamīyādīticapadaṃtatonapunar[īyāt]{eyāt} itisaṃnyāsaśāsanāt

ubhayoḥphalabhedahaḥcavakṣyati

imaudvāvevapanthānāvanuniṣkrāntataraubhavataḥkriyāpathaścaivapurastātsaṃnyāsaśca
[uttareṇa]

[nivṛttimāgreṇaeṣaṇātrayasyatyāgaḥ]

tayo {saṃnyāsa[patha]} evātīrecayatinyāsaḥevātyarecayatitaittirīyake

dvāvimāvathapanthānauyatavedāḥpratiṣṭhitāḥ

pravṛttīlakṣaṇodharmonivṛttaśca [vibhāvītaḥ]{vibhāṣītaḥ}

⟨mahā. śā. 241.6⟩

ityādiputrāyavicāryaniścitamuktaṃvyāsenavedācāryeṇabhagavatā
vibhāgañcānayoḥ {pra}darśayiṣyāmaḥ

ТРЕТИЙСТИХ

athedānīmavidvannindārtho'yaṃmantra ārabhyate

|| 3 ||

asuryā nāmatelokā andhenatamasāvṛtāḥ
tāṃste pretyābhigacchanti ye ke cātmaḥano janāḥ

asuryāḥparamātmabhāvamadvayamapekṣya devādayo'pyasurāsteṣāñca svabhūtā lokā asuryā nām
nāmaśabdo'narthako nipātaḥ

te lokāḥ karmaphalāni lokyante dṛśyante bhujyanta iti janmāni

andhenādarśanātmakenājñānena tamasāvṛtā ācchāditās tānsthāvarāntānpretya tyaktvemaṃ
dehamabhigacchanti yathākarma yathāśrutam

{ye ke ca ātmahanaḥ} ātmānaṃ ghnantītyātmahanaḥ

ke te janāḥ ye'vidvāṃsaḥ

kathaṃ ta ātmānaṃ nityaṃ hiṃsanti

avidyādoṣeṇa vidyamānasyātmanas tiraskaraṇāt

vidyamānasya ātmano yatkāryaṃ phalamajarāmaratvādisaṃvedanalakṣaṇaṃ taddhatasyeva
tirobhūtaṃ bhavatīti prakṛtāvidvāṃso janā ātmahana {ity}ucyante

tena hyātmahananadoṣeṇa saṃsaranti te

ЧЕТВЕРТЫЙСТИХ

yasyātmano hananāvidvāṃsaḥ saṃsaranti tadviparyayeṇa vidvāṃso janā mucyante
{'nātmahanaḥ}[te nātmahanaḥ] tat kidṛśamātmatacvamityucyate

|| 4 ||

anejad ekaṃ manaso javīyo nainaddevā āpnuvanpūrvamarṣat
taddhāvato 'nyānatyeti tiṣṭhat tasminn apo mātariśvā dadhāti

anejat na ejat

ejṛ kampane kampanaṃ calanaṃ svāvasthāpracyutistadvarjitaṃ sarvadaikarūpamityarthaḥ

taccaikaṃ sarvabhūteṣu manasaḥ saṅkalpādilakṣaṇād javīyo javavattaram

kathaṃ viruddhamucyate dhruvaṃ niścalamidaṃ manaso javīya iti ca

naiṣa doṣaḥ

nirupādhyupādhimattvenopapatte

tatra nirupādhikena svena rūpeṇocyate anejadekamiti

manaso'ntaḥkaraṇasya saṅkalpavikalpalakṣaṇasyopādheranuvarttanād iha dehasthasya manaso brahmalokādīdūr{asthasaṅkalpanaṃ}[agamanam saṅkalpena] kṣaṇamātrādbhavatītyato manaso javiṣṭhatvaṃ loke prasiddham

tasmin {brahmalokādīndrutaṃ gacchati sati} manasi prathamam prāpta ivātmacaitanyāvabhāso gṛhyate'to manaso javīya ityāha

nainaddevā dyotanāddevāścakṣurādīnīndriyāṅy{enat}[etat]prakṛtamātmattvaṃ nāpnuvanna prāptavantaḥ

tebhyo mano javīyaḥ

manovyāpāravyavahitatvād ābhāsamātramapi ātmano naiva devānām viṣayībhavati

yasmājjavanānmanaso'pi pūrvamarṣat pūrvameva gataṃ vyomavadvyāpitvāt sarvavyāpi tadātmattvaṃ sarvasaṃsāradharmavarjitaṃ svena nirupādhikena svarūpeṇāvikriyameva sadupādhikṛtāḥ sarvāḥ saṃsāravikriyā anubhavatītyavivekinām mūḍhānāmanekamiva ca pratideham pratyavabhāsata ityetaḍāha

taddhāvato drutaṃ gacchato'nyānātmavilakṣaṇānmanovāgīndriyaprabhūtinatyeti atītya gacchati iva

ivārthaṃ svayameva darśayati tiṣṭhaditiḥ svayamavikriyameva sadyarthāḥ

tasminnātmattatve sati nityacaitanyasvabhāve mātariśvā mātari antarikṣe śvayati gacchatīti mātariśvā vāyuḥ sarvaprāṇabhūt kriyātmako yadāśrayāṇi kāryakaraṇajātāni yasminnotāni protāni ca yatsūtrasaṃjñakaṃ sarvasya jagato vidyārayitr sa mātariśvā apaḥ karmāṇi prāṇinām ceṣṭālakṣaṇāni agnyādityaparjanyaḍīnām jvalanadahanaprakāśābhivarṣaṇādīlakṣaṇāni dadhāti vibhajati ityarthāḥ

dhārayatīti vā

bhīṣāsmādvātaḥ pavate(tai. u. 2.8.1) ityādiśrutibhyaḥ

sarvā hi kāryakaraṇādivikriyā nityacaitanyātmasvarūpe sarvāspadabhūte satyeva bhavantītyarthāḥ

ПЯТЫЙСТИХ

na mantrāṇam jāmitāstīti pūrvamantroktaṃapyarthaṃ punarāha

|| 5 ||

tad ejati tan najati tad dūre tad v antike

tad antar asya sarvasya tad u sarvasyāsyā bhāhyataḥ

tadātmatattvaṃyatprakṛtaṃ tadejati calati tadeva ca naijati svato naiva calati svato'calameva sat
calatīvetyarthaḥ

kiñca taddūre varṣakoṭīśatairapyaviduṣāmaprāpyatvāt dūra iva

[tad u antike iticchedaḥ]

tadvantike samīpe'tyantameva viduṣāmātmatvānna kevalaṃ dūre'ntike ca

tadantarabhyantare'sya sarvasya

ya ātmā sarvāntaraḥ (br. u. 3.4.1) iti śruteḥ

asya sarvasya jagato nāmarūpakriyātmakasya tadu api sarvasya asya bhāhyato
vyāp[ai]katvādākāśavanniratiśayasūkṣmatvād antaḥ

prajñānaghana eva (br. u. 4.5.13) iti [ca] śāsanānnirantar ca

ШЕСТОЙСТИХ

|| 6 ||

yas tu sarvāṇi bhūtāny ātmany evānupaśyati
sarvabhūteṣu cātmānaṃ tato na vijugupsate

yas{tu} paribrāṭ mumukṣuḥ sarvāṇi bhūtānyavyaktādīni sthāvarāntāni
ātmanyevānupaśyatyātmavyatiriktāni na paśyatītyarthaḥ sarvabhūteṣu ca teṣveva cātmānaṃ
teṣāṃ āpi bhūtānāṃ svamātmānamātmatvena yathāsyā dehasya kāryakaraṇasaṅghātasyātmā
ahaṃ sarvapratyayasākṣibhūtaścetayitrā kevalo nirguṇo'naiva svarūpeṇāvyaktādīnāṃ
sthāvarāntānāmahamevātmeti sarvabhūteṣu cātmānaṃ nirviṣeṣaṃ yastvanupaśyati sa
tatastasmādeva darśanānna vijugupsate vijugupsāṃ ghrṇāṃ na karoti

prāptasyaivānuvādo'yam

sarvā hi ghrṇātmano'nyadduṣṭaṃ paśyato bhavati ātmānamevātyantaviśuddhaṃ nirantaraṃ
paśyato na ghrṇānimittam arthāntaramastīti prāptameva

tato na vijugupsata iti

СЕДЬМОЙСТИХ

imamevārthamanyo'pi mantra āha

|| 7 ||

yasmin sarvāṇi bhūtāny ātmaivābhūd vijānataḥ
tatra ko mohaḥ kaḥ śoka ekatvam anupaśyataḥ

{yasmīnsarvāṇi bhūtāni} yasmīnkāle yathoktātmani vā tānyeva bhūtāni sarvāni
paramārthātmadarśanādātmaivābhūd ātmaiva saṃvṛttaḥ paramārthavastu vijānataḥ tatra
tasmīnkāle tatrātmani vā ko mohaḥ kaḥ śokaḥ

śokaśca mohaśca kāmakarmabījam ajānato bhavati

na tvātmaikatvaṃ viśuddhaṃ gaganopamaṃ paśyataḥ

ko mohaḥ kaḥ śokaḥ iti śokamohayoravidyākāryayorākṣepeṇa asambhavapradarśanāt sakāraṇasya
saṃsārasyātyantamevocchedaḥ pradarśito bhavati

ВОСЬМОЙСТИХ

yo'yamatītairmantrairukta ātmā sa svena rūpeṇa kiṃlakṣaṇa ityāhāyaṃ mantraḥ

|| 8 ||

sa paryagāc chukram akāyam avraṇam asnāviraṃ śuddham
apāpaviddham
kavir maṇiṣī paribhūḥ svayambhūr yāthātathyator 'thān vyadadhāc
chāśvatībhyaḥ samābhyaḥ

sa [yathokta ātmā] paryagāt {sa yathokta ātmā} parisamantādagādgatavānākāśavadvyāpī ityarthaḥ

śukraṃ {śubhraṃ}[śuddhaṃ] jyotiṣmaddīptimānityarthaḥ

akāyamaśarīro liṅgaśarīravarjita ityarthaḥ

avraṇam akṣatam

asnāviraṃ snāvāḥ śirā yasminna vidyanta ityasnāviraṃ

abraṇamasnāviraṃmitābhyaṃ sthūlaśarīrapraṭiṣedhaḥ

śuddham nirmalamavidyāmalarahitamiti kāraṇaśarīrapraṭiṣedhaḥ

apāpaviddham dharmādharmaḍipāpavarjitam

śukramityādīni vacāṃsi puṃlīṅgatvena pariṇeyāni

sa paryagādityupakramya kavirmanīṣītyādinā puṃlīṅgatvenopasaṃhārāt

kaviḥ krāntadarśī sarvadṛk

nānyo'to'sti draṣṭā (br. u. 3.8.11)ityādiśruteḥ

maṇiṣī manasa īṣitā sarvajña īśvara ityarthaḥ

paribhūḥ sarveṣāṃ paryupari bhavatīti paribhūḥ

svayambhūḥ svayameva bhavatīti

yeṣāmupari bhavati yaścopari bhavati sa sarvaḥ svayameva bhavatīti svayambhūḥ

sa nityamukta īśvaro yāthātathyataḥ sarvajñatvādyathātathābhāvo yāthātathyam
tasmādyathābhūtakarmaphalasādhanato'rthān karttavycopadārthān vyadadhādvihitavān
yathānurūpaṃ vyabhajadityarthaḥ śāśvatībhyo nityābhyāḥ samābhyāḥ saṃvatsarākhyebhyaḥ
prajāpatibhya ityarthaḥ

ДЕВЯТЫЙСТИХ

atrādyena mantreṇasarvaiṣaṇāparityāgena jñānaniṣṭhoktā prathamō vedārthaḥ īśā vāsyamidam
sarvaṃ mā gṛdhaḥ kasyasviddhanam iti

ajñānāṃ jijīviṣūṇāṃ jñānaniṣṭhāsambhave kurvanneveha karmāṇi jijīviṣet iti karmaniṣṭhoktā
dvitīyo vedārthaḥ

anayośca niṣṭhayorvibhāgo mantrapradarśitayorbṛhadāraṇyake'pi pradarśitaḥ so'kāmayata jāyā
me syāt (br. u. 1.4.17) ityādinā ajñāsyā kāmināḥ karmāṇīti

mana evāsyātmā vāgajāyā (br. u. 1.4.17)ityādivacanād ajñatvaṃ kāmitvaṃ ca karmaniṣṭhasya
niścitamavagamyate

tathā ca tatphalaṃsaptānnasargasteṣvātmabhāvenātmasvarūpāvasthānam

jāyādyeṣaṇātrayasamnyāsenā ca ātmavidāṃ karmaniṣṭhāprātikūlyenātmasvarūpaniṣṭhaiva darśitā
kiṃ prajāyā kariṣyāmo yeṣānno'yamātmāyaṃ lokaḥ (br. u. 4.4.22)ityādinā

ye tu jñānaniṣṭhāḥ samnyāsinastebhyo'suryā nāma {te}[ta] ityādinā avidvannindādvāreṇa ātmano
yāthātmyaṃ sa paryagāt ityetadantairmantrairupadiṣṭam

te hyatrādhikṛtā na kāminā iti

tathā ca śvetāśvatarāṇāṃ mantropaniṣadi atyāśramibhyaḥ paramaṃpavitraṃ provāca
samyagrṣisaṅghajuṣṭam (śve. u. 6.21)ityādi vibhajyoktam

ye tu karmināḥ karmaniṣṭhāḥ karma kurvanta eva jijīviṣavastebhya idamucyate {andhaṃ
tamaḥityādi}

[
|| 9 ||
andhaṃ tamaḥ praviśanti ye 'vidyām upāsate
tato bhūya iva te tamo ya uvidyāyāṃ ratāḥ
]

kathaṃ punarevamavagamyate na tu sarveṣāṃ iti

ucyate akāmināḥ sādhyasādhanabhedāpamardena yasminsarvāṇi bhūtānyātmaivābhūdvi jānataḥ

tatra ko mohaḥ kaḥ śoka ekatvamanupaśyataḥ iti yadātmaikatvavijñānam [uktam] tanna
kenacitkarmaṇā jñānāntareṇa vā hyamūḍhaḥ samuccicīṣati iha tu samuccicīṣayā avidvadādinindā
kriyate

tatra ca yasya yena samuccayaḥ sambhavati nyāyataḥ śāstrato vā tadihocyate yaddaivaṃ vittaṃ devatāviśayaṃ jñānaṃ karmasambandhitvenopanyastaṃ na paramātmajñānam

vidyayā devalokaḥ (br. u. 1.5.16)iti pṛthakphalaśravaṇāt

tayorjñānakarmaṇoriha ekaikānuṣṭhānanindā samuccicīṣayā na nindāparaiva ekaikasya pṛthakphalaśravaṇāt vidyayā tadārohanti vidyayā devalokaḥ na tatra dakṣiṇā yanti karmaṇā piṭṛlokaḥ (br. u. 1.5.16)iti

na hi śāstravihitaṃ kiñcidakartavyatābhiyāt

{tatra}

{
|| 9 ||
andhaṃ tamaḥ praviśanti ye 'vidyām upāsate
tato bhūya iva te tamo ya uvidyāyām ratāḥ
}

[tatra] andhantamaḥ adarśanātmakaṃ tamaḥ praviśanti

ke ye'vidyām vidyāyā anyā avidyā tām karma ityarthaḥ karmaṇo vidyāvirodhivāt tāmavidyāmagnihotrādilakṣaṇāmeva kevalāmupāsate tatparāḥ santo'nutiṣṭhantītyabhiprāyaḥ

tatastasmādandhātmakāttamaso bhūya iva bahūtarameva te tamaḥ praviśanti ke karma hitvā ye u ye tu vidyāyāmeva devatājñāna eva ratāḥ abhiratāḥ

{
ДЕСЯТЫЙСТИХ
}

tatrāvāntaraphalabhedam vidyākarmaṇoḥ samuccayakāraṇamāha anyathā phalavadaphalavatoḥ sannihitayor {aṅgāṅgitayā jāmitaiva}[aṅgāṅgitaiva] syād ity[arthaḥ]

[
ДЕСЯТЫЙСТИХ
]

|| 10 ||
anyad evāhur vidyayān yad āhur avidyayā
iti śūsruma dhīrāṇām ye nas tad vicacakṣire

anyatpṛthagevavidyayā kriyate phalamityāhurvadanti [vidyayā devalokaḥ vidyayā tadārohanti (br. u. 1.5.16)iti śruteḥ]

anyadāhurvidyayā karmaṇā kriyate {phalamiti tathoktaṃ} karmaṇā piṭṛlokaḥ {vidyayā devalokaḥ} (br. u. 1.5.16)iti [śruteḥ]

ityevaṃ śūsruma śrutavanto vayaṃ dhīrāṇām dhīmatām vacanam

ye ācāryā no'smabhyaṃ tat karma ca jñānaṃ ca vicacakṣire vyākhyātavantasteṣāmayamāgamaḥ pāraparyāgataḥ ityarthaḥ

ОДИННАДЦАТЫЙСТИХ

{yata evamataḥ}

|| 11 ||

vidyāṃ cāvidyāṃ ca yas tad vedobhayaṃ saha
avidyayā mṛtyuṃ tīrtvā vidyayāmṛtam aśnute

[eta evamato] vidyāmcāvidyāṃ ca devatājñānaṃ karma cetyarthaḥ yastadetadubhayaṃ sahaikena
puruṣeṇa anuṣṭheyaṃ veda tasyaivaṃ samuccayakāriṇa eva eka puruṣārthasambandhaḥ krameṇa
syādityucyate

avidyayā karmaṇā agnihotrādinā mṛtyuṃ svābhāvikaṃ karma jñānaṃ ca
mṛtyuśabdavācyaṃ{tad}ubhayaṃ tīrtvā atikramya vidyayā devatājñānenāmṛtam
devatātmabhāvamaśnute prāpnoti

taddhyamṛtamucyate yaddevatātmagamanam

ДВЕНАДЦАТЫЙСТИХ

adhunā vyākṛtāvyākṛtopāsanayoḥ samuccicīṣayā pratyekaṃ nindocyate

|| 12 ||

andhaṃ tamaḥ praviśanti ye 'sambhūtim upāsate
tato bhūya iva te tamo ya u sambhūtyāṃ ratāḥ

andhaḥ tamaḥ praviśanti ye asambhūtim sambhavanaṃ sambhūtiḥ sā yasya kāryasya sā sambhūtiḥ
tasyā anyā asambhūtiḥ prakṛtiḥ kāraṇamavidyā avyākṛtākhyā tāmasambhūtimavyākṛtākhyāṃ
prakṛtiṃ kāraṇamavidyāṃ kāmakarmabījabhūtāmadarśanātmikāmupāsate ye te
tadanurūpamevāndhaṃ tamo'darśanātmakaṃ praviśanti

tatastasmādapi bhūyo bahutaramiva tamaḥ {te} praviśanti ya u sambhūtyāṃ kāryabrahmaṇi
hiraṇyagarbhākhye ratāḥ

ТРИНАДЦАТЫЙСТИХ

adhunobhayorupāsanayoḥ samuccayakāraṇamavayavaphalabhedamāha

|| 13 ||

anyad evāhuḥ saṃbhavād anyad āhur asaṃbhavāt
iti śūsruma dhīrāṇaṃ ye nas tad vicacakṣire

anyadeva pṛthagevāhuḥ phalaṃ sambhavātsambhūteḥ
kāryabrahmopāsanādanīmādyaiśvāryalakṣaṇaṃ [vy]ākhyātavanta ityārthaḥ

tathā cānyadāhuḥ asaṃbhavādasambhūteravyākṛtād avyākṛtopāsanāt

yaduktamandhantamaḥ praviśantīti prakṛtilaya iti ca paurāṇikair {ucyate}[ucyata] ityevaṃ
śuśrumadhīrāṇāṃ vacanaṃ ye nastadvicacakṣire vyākṛtāvyaḥkṛtopāsanaphalaṃ vyākhyātavanta
ityarthaḥ

ЧЕТЫРНАДЦАТЫЙСТИХ

yataevamataḥsamuccayaḥsambhūtyasambhūtyupāsanayoryuktaevaikapuruṣārthatvāccetyāha

|| 14 ||

sambhūtiṃ ca vināśaṃ ca yas tad vedobhayaṃ saha |
vināśena mṛtyuṃ tīrtvā sambhūtyāmṛtam aśnute

sambhūtiṃ ca vināśaṃ ca yastadvedobhayaṃ saha {vināśena} vināśo dharmo yasya kāryasya sa
tena dharminā abhedena ucyate vināśa iti tena tadupāsanenānāiśvaryamadharmakāmādidoṣajātaṃ
ca mṛtyuṃ tīrtvā hiraṇyagarbhopāsanena hyaṇimādiprāptiḥ phalaṃ tenānāiśvaryādīmṛtyumatītya
asambhūtyā avyākṛtopāsanayā amṛtaṃ prakṛtilayalakṣaṇamaśnute

sambhūtiṃ ca vināśaṃ cetyatrāvarṇalopena nirdeśo draṣṭavyaḥ prakṛtilayaphalaśrutyanurodhāt

ПЯТНАДЦАТЫЙСТИХ

mānuṣadaivavittasādhyam phalaṃ śāstralakṣaṇam prakṛtilayāntam

etāvati samsāragatiḥ

ataḥ param pūrvoktamātmaivābhūdviḥjānata iti sarvātmabhāva eva
sarvaiśaṇāsaṃnyāsajñānaniṣṭhāphalaṃ

evaṃ dviprakāraḥ pravṛttinivṛttilakṣaṇo vedārtho'tra prakāśitaḥ

tatra pravṛttilakṣaṇasya vedārthasya vidhipratiśedhalakṣaṇasya kṛtsnasya prakāśane
pravargyāntaṃ brāhmaṇamupayuktam

nivṛttilakṣaṇasya [vedārthasya] prakāśane'ta urdhvam bṛhadāraṇyakamupayuktam

tatra niṣekādīśmaśānāntaṃ karma kurvan jijīviṣedyo vidyayā sahāparabrahmaviśayayā taduktaṃ
vidyāṃ cāvidyāṃ ca yastadvedobhayaṃ saha

avidyayā mṛtyuṃ tīrtvā vidyayāmṛtamaśnute iti

tatra {so'dhikārī} kena mārgenāmṛtatvamaśnute ityucyate

tadyattatsatyamasau sa ādityo ya eṣa etasminmaṇḍale puruṣo yaścāyaṃ dakṣiṇe'kṣanpuruṣa
etadubhayaṃ satyam

brahmopāsīno yathoktakarmakṛcca yaḥ so'ntakāle prāpte satyātmānamātmanaḥ prāptidvāraṃ
yācate [hiraṇmayena pātreṇa iti]

|| 15 ||

hiraṇmayena pātreṇa satyasyāpihitam mukham

tat tvampūṣann apāvṛṇu satyadharmāya dṛṣṭaye

{hiraṇmayena pātreṇa} hiraṇyamayamiva hiraṇyamayaṃ jyotirmayamityetat

tena pātreṇeva apidhānabhūtena satyasya [iva] ādityamaṇḍalasthasya brahmaṇo'pīhitam
ācchāditaṃ sukhaṃ dvāram

tattvaṃ he pūṣannapāvṛṇvapasarāya {satyadharmāya tava} satyasya upāsanātsatyam dharmo
yasya mama so'ham satyadharmā tasmai mahyamathavā yathābhūtasya dharmasyānuṣṭhātre
dṛṣṭaye tava satyātmana upalabdhye

ШЕСТНАДЦАТЫЙСТИХ

|| 16 ||

pūṣann ekarṣe yama sūrya prājāpatya vyūha raśmīn samūha tejaḥ
yat te rūpaṃ kalyāṇatamaṃ tat te paśyāmi yo 'sāv asau puruṣaḥ so 'ham
asmi

he pūṣanjagataḥ poṣaṇātpūṣā ravistathaika eva ṛṣati gacchati ityekarṣiḥ he ekarṣe tathā sarvasya
saṃyamanādyamaḥ he yama tathā raśmīnāṃ prāṇānāṃ rasānāśca svīkaraṇāt sūryaḥ he sūrya
prajāpaterapatyaṃ prājāpatyaḥ he prajāpatya vyūha vigamaya raśmīnsvān

samūha ekīkuru upasaṃhara te tejas[tāpakam]{tāvakam} jyotiḥ

yatte tava rūpaṃ kalyāṇatamam atyantaśobhanaṃ tatte tavātmanaḥ prasādāt paśyāmi

kiñcāhaṃ na tu tvam bhṛtyavadyāce yo'sāvādityamaṇḍalastho {asau} vyahrtyavayavaḥ puruṣaḥ
puruṣākāratvātpūrṇaṃ vānena prāṇabuddhyātmanā jagatsamastamiti puruṣaḥ puri śayanādvā
puruṣaḥ so'hamasmi bhavāmi

СЕМНАДЦАТЫЙСТИХ

|| 17 ||

vāyur anilam amṛtam athedaṃ bhasmāntaṃ śarīram |
om krato smara kṛtaṃ smara krato smara kṛtaṃ smara

athedānīm mama mariṣyato vāyuḥ prāṇo'dhyātmaparicchedaṃ hitvādhidaivatātmanāṃ
sarvātmakamanilamamṛtaṃ sūtrātmānaṃ pratipadyatāmiti vākyaśeṣaḥ

liṅgaṃ cedaṃ jñānakarmasamskṛtamutkrāmatviti draṣṭavyam mārgayācanasāmarthyāt

athedaṃ śarīramagnau hutam bhasmāntam bhūyat

omiti yathopāsanam ompratīkātmakatvātsatyātma kamagnyākhyam brahmābhedenocyate

he krato saṅkalpātmaka smara yanmama smarttavyam tasya kālo'yaṃ pratyupasthito'taḥ smara

{etāvantaḥ kālo bhāvit kṛtam agne smara yanmayā bālyaprabhṛtanuṣṭhitaṃ karma tacca smara}

krato smara kṛtam smareti punarvacanamādarārtham

ВОСЕМНАДЦАТЫЙСТИХ

punaranyenamantrenamārgamācate

|| 18 ||

agnenayasupathā rāyeasmānviśvānidevavayunānividvān |
yuyodhy asmaj juhurāṇam eno bhūyiṣṭhām te nama ukṭiṃ vidhema

he agnenaya gamaya supathā śobhanena mārgena

supatheti viśeṣaṇaṃ dakṣiṇamārganivṛtṭyartham

nirviṇṇo'ham dakṣiṇena mārgeṇa gatāgatalakṣaṇenāto yāce tvāṃ punaḥ
punargamanāgamavarjitena śobhanena pathā naya

rāye dhanāya karmaphalabhogāyetyarthaḥ asmānyathoktadharmaphalaviśiṣṭān viśvāni sarvāṇi he
deva vayunāni karmāṇi prajñānāni vā vidvānjānan

kiñca yuyodhi viyojaya vināśaya asmadasmatto juhurāṇaṃ kuṭilaṃ vañcanātmakamenaḥ pāpam

tato vayaṃ viśuddhāḥ santa iṣṭaṃ prāpsyāṃ ityabhiprāyaḥ

kintu vayamidānīm te na śaknumaḥ paricaryām kartum

bhūyiṣṭām bahutarām te tubhyaṃ namokṭiṃ namaskāravacanaṃ vidhema namaskāreṇa
paricarema ityarthaḥ

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

<br. u. 1.5.16>iti śruteḥ